

Skilte- og facadevejledning for Stege bymidte

Indholdsfortegnelse 1

Forord	2
Indledning	4
Bygningers højde, bredde og tagform	6
Facadens opbygning	8
Vinduer og kviste	10
Døre, trapper og porte	14
Bygningsdetaljer	16
Facadematerialer og farver	18
Baldakiner og markiser	20
Skilte	22
Anvendelse af offentlige arealer	26
Afsluttende bemærkninger	28

Tekst, tegninger og fotos: Arkitekt maa Marit Christiansen

Lay - out : Arkitekt maa Jens H. Laustsen

Udgivet med støtte fra Planstyrelsen.

Udgivet august 1992

2 Forord

Stege er en af Danmarks ældste købstæder, men har til trods for krige og nedgangstider, formået at overleve som handelsby.

Gadebilledet har forandret sig igennem tiderne. Facader og huse er udskiftet og har forandret karakter, men ikke altid med lige heldigt resultat.

Vi håber at bla. denne bog kan være med til at Stege også i fremtiden vil fremstå som en moderne "middelalderby", hvor man værner om det gamle i takt med nye tider - hvor handel og miljø fortsat er til gavn for beboere, handlende, kunder og gæster i byen.

Vagn Ove Petersen

Møns Handelsstandsforening

En vejledning for udformning af skilte og facader vil være et inspirerende aktivitetsgrundlag for såvel værende som tilkommende ejere / brugere af fast ejendom i Stege bymidte.

En vejledning kombineret med et rådgivende organ finder Grundejerforeningen kan forene ønsker om en bevaring af værende værdier samtidig med en tilvejebringelse af et præsentabelt miljø i Stege Bymidte.

Kaj Andersen

Stege-Lendemarke & Omegns
Grundejerforening

I Stege og ganske særligt i Storegade er der mange bevaringsværdige huse. Mange af dem har i tidens løb været udsat for hårdhændede forandringer, der helt har ødelagt deres oprindelige udseende. Flere af dem besidder dog heldigvis stadig store kvaliteter.

Jeg er sikker på, at den bedste måde at sikre bykernens kvalitet i fremtiden er, at få borgerne i byen til selv at tage vare på disse værdier.

Med denne Skilte- og Facadevejledning gives der gode muligheder for at såvel boliger som butikker igen kan komme til at fremstå som smukke og harmoniske bygninger, der respekterer den svundne tid, men også den tid vi lever i og den nærmeste fremtid.

Niels Rosenkrantz

Foreningen for Bygnings- og Landskabskultur

Med udgivelsen af denne bog er det Møn Kommunes ønske, at den må blive til hjælp og glæde for alle grundejere inden for Stege Vold.

Målet er ikke at Steges gamle bydel skal se ud som byen gjorde i 1890, for det kan den ikke komme til alligevel, og skal heller ikke, men at føre mange bygninger / facader rimeligt tilbage til det udseende som var bygherre og bygmesters ønske da de blev opført. Vi har i Stege mange bygninger med smukke og morsomme bygningsdetaljer som vi ønsker at fremhæve, for derved at give Stege et særpræg, så det bliver en oplevelse at gå i byen.

Skilte- og facadevejledningen er et værktøj til at begrænse unødvendig voldsom skiltning, og en vejledning til at nå de omtalte mål.

Jeg tror vi i fællesskab med Møns Handelsstandsforening / Stege-Lendemarke Grundejerforening / Foreningen for Bygnings og Landskabskultur og Møn Kommune kan nå et resultat vi vil blive stolte af og derved fastholde og udvide vores by som handelsby til glæde for vores gæster og alle mønboer.

Knud Pedersen

Formand for Teknisk Udvalg

4 Indledning

Et typisk gadeudsnit fra Stege bymidte. Det er karakteristisk, at der mangler sammenhæng mellem husenes oprindelige arkitektur og de nyere forretningsfacader.

Indledning

Denne skilte- og facadevejledning for Stege bymidte er udarbejdet af en arbejdsgruppe bestående af medlemmer af Byrådet, Handelstandsforeningen, Foreningen for bygnings- og landskabskultur samt Grundejerforeningen for Stege - Lendemarke og omegn. Vejledningen er udgivet af Møn Kommune.

Vejledningen indeholder de retningslinier for facader og facadeskiltning, som vil blive lagt til grund ved kommunens behandling af byggesager og godkendelser i forhold til lokalplaner indenfor bymidten. Vejledningen vil ligeledes blive brugt som grundlag for udarbejdelse af fremtidige lokalplaner indenfor bymidten.

Med bymidten menes området indenfor Volden. Endnu er der kun udarbejdet lokalplaner for en lille del af dette område, men af kommuneplanen fremgår det, at den bevaringsværdige bebyggelse i Stege bykerne skal søges sikret bl.a gennem lokalplanlægning.

Udgangspunktet for arbejdet med skilte- og facadevejledningen har været et fælles ønske om at medvirke til at bevare det helt enestående købstadsmiljø der findes i Stege.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at der dels er tale om en kulturarv som bør bevares for eftertiden. Ikke nødvendigvis i sin oprindelige eller nuværende form, men i en nænsomt restaureret og fornyet form.

En smuk ombygning, hvor sammenhængen mellem forretningsfacaden og resten af ejendommen er genskabt.

Derudover er det arbejdsgruppens opfattelse, at den forholdsvis velbevarede bykerne i Stege udgør et turist- og handelsmæssigt aktiv, som bør understøttes med det formål at styrke kommunen erhvervsmæssigt.

Endelig er det af stor betydning at bymidtens kvaliteter som boligområde og som rekreativt område bevares.

Hensigten er ikke at opnå ens huse, men derimod et ensartet bymiljø med alle de små variationer som er typiske for en by, der har udviklet sig over flere hundrede år.

Det er desuden hensigten, at nye huse skal have lov til at ligne nye huse med moderne bygningsdetaljer, men de skal tilpasses til det eksisterende

de bymiljø for såvidt angår proportioner og materialevalg.

Desværre har ikke alle vedligeholdelses- og ombygningsarbejder gennem tiden været udført med lige stor respekt for det eksisterende bymiljø.

Mange "forbedringer" og "fornyelser" har medvirket til at skjule de oprindelige bygningsdetaljer og proportioner i de gamle huse, hvilket fører til en generel forringelse af det samlede bymiljø. Der er derfor opstået et behov for at få udarbejdet en generel vejledning i, hvad der bør tages hensyn til ved vedligeholdelses- og ombygningsarbejder.

Hæftet er udformet som en generel vejledning og ikke som et sæt af faste regler for, hvorledes facadedetaljer skal udformes.

Hæftet er tænkt som en vejledning til de husejere, som ved fremtidige ombygninger og vedligeholdelser af facader og skiltning, ønsker at tilpasse ændringerne til den oprindelige bygning og det omgivende bymiljø.

Derudover omhandler vejledningen også nogle overordnede regler vedr. nybyggeri. Det er væsentligt, at det nybyggeri der finder sted i bykerne tilpasses det eksisterende byggeri.

Vejledningen er opdelt således at hvert emne beskrives for sig, med angivelse af hvilke løsninger der bør foretrækkes på dette område.

Endelig er det bagerst i vejledningen beskrevet hvorledes man kan gribe en konkret ombygnings-sag an og hvor man kan hente yderligere hjælp.

6 Højde, bredde og tagform

Et nybyggeri med moderne bygningsdetaljer. Facaden er opdelt i mindre enheder og højden er tilpasset omgivelserne.

Hovedregler for bygningers højde, bredde og tagform.

Ved nybyggeri og større ombygningsarbejder, bør bygningers højde, dybde og taghældning tilpasses nabobebyggelsen og de omkringliggende bygninger i øvrigt.

Ny bebyggelse bør som hovedregel opføres som sluttet bebyggelse i gadelinien.

Ved nybyggeri over flere grunde bør facaden bearbejdes, så den fremtræder som flere mindre enheder.

Højde, bredde og tagform.

En af de væsentligste faktorer for om en bygning synes veltilpasset til omgivelserne er, at bygningen størrelsesmæssigt svarer til omgivelserne, det vil sige at bygningens højde, bredde og tagformer afpasset efter nabobebyggelsen og i øvrigt til bygningens indhold og placering i byen.

I Stege bymidte er langt den overvejende del af bebyggelsen opført i 1 1/2 til 2 1/2 etage og husene er næsten alle opført som sluttet bebyggelse i gadelinien.

Bygningernes bredde varierer hovedsagelig mellem 8 og 10 meter og bygningernes længde er forholdsvis lille.

Et nybyggeri som er tilpasset nabobebyggelsen, for såvidt angår gesimshøjde og tagform.

Bygningernes højde, bredde og længde svarer til matriklernes størrelse i byen, således at de største huse er placeret i Storegade, hvor købmandsgårdene var beliggende og de mindre huse er placeret f.eks. i Langgade, hvor håndværkere og småhandlende traditionelt har været bosat.

Denne skala i bebyggelsen bør respekteres også i vore dage.

Også bygningernes ensartede tagform er med til at give bebyggelsen et harmonisk udtryk.

De fleste bygninger i bymidten er opført med ca. 45° taghældning, med forholdsvis lille tagudhæng og med opskalket tag.

Disse detaljer omkring tagets udformning er mange

steder forsvundet, f.eks. når et gammelt tegltag er erstattet med et nyt eternittag med udhæng.

Det er af stor betydning for husets fremtræden at også detaljerne omkring tagets udformning bevares.

Enkelte steder opstår der fra tid til anden et hul i facaderækken ved, at et eller flere huse nedrives, f.eks. fordi bygningen er i for dårlig stand til at kunne bevares. Et sådant hul bør udfyldes igen med en bygning som harmonerer med omgivelserne.

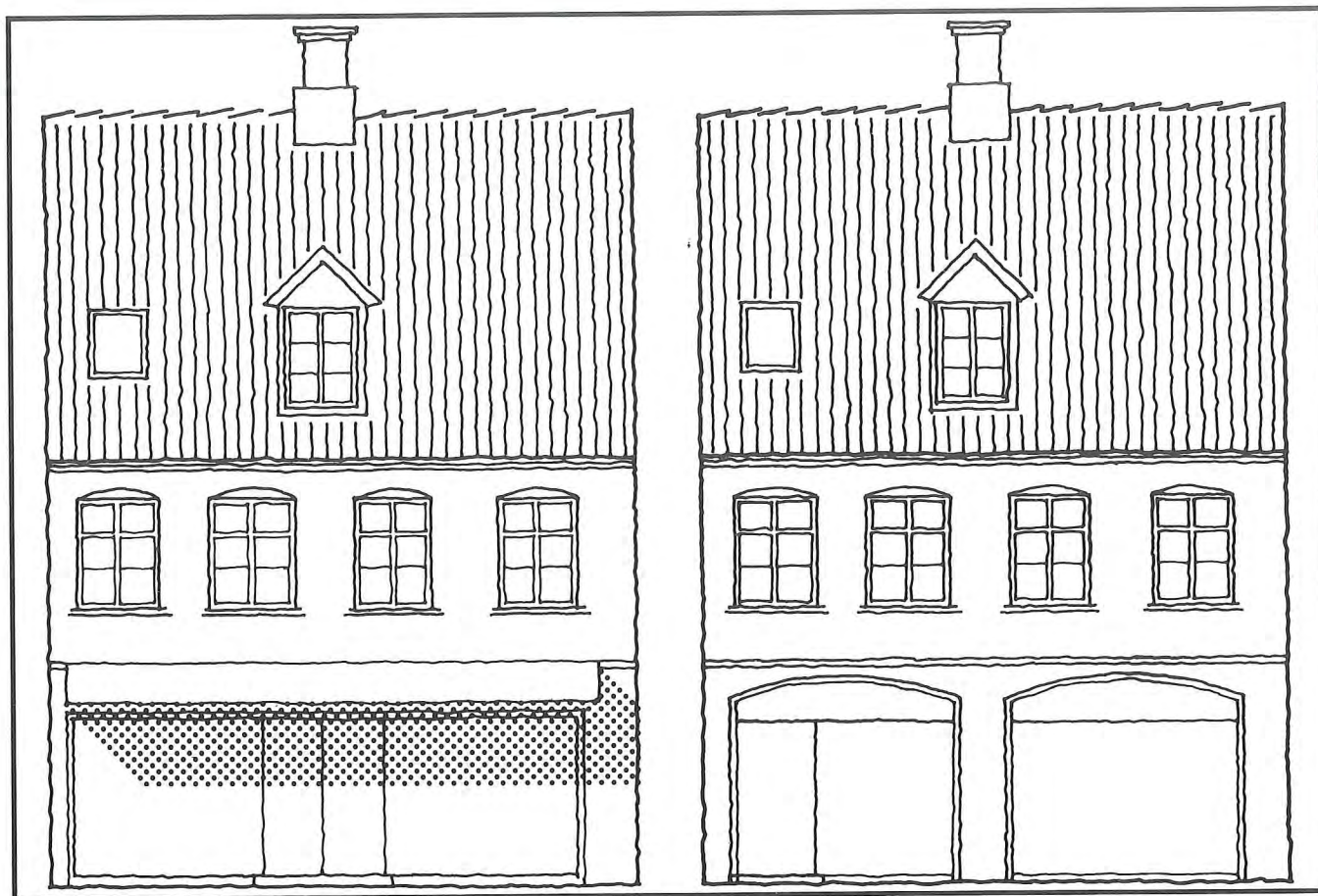
Ved nybyggeri i bymidten bør man søge at bevare indtrykket af en traditionel købstadsbebyggelse med forholdsvis ensartede bygningskroppe. Dette behøver ikke at betyde, at man ikke, ved nybyggeri kan anvende moderne bygningsdetaljer, når blot det sker med hensyntagen til de omkringliggende bygninger, på en sådan måde så proportionerne i bygningen svarer til omgivelserne.

Den anvendte bygningshøjde, bygningsdybde og taghældning ved nybyggeri bør afgøres i hvert enkelt tilfælde. Der bør tages hensyn til nabobebyggelsen samt gadens bredde på stedet, således at tagudhæng, gesimser, vindueshøjde og husets placering fremtræder i harmoni fra det ene hus til det andet.

Strækker et nyt byggeri sig over flere matrikler, bør facaden bearbejdes således at den fremtræder som flere mindre enheder af hensyn til proportionerne i den øvrige bebyggelse.

Omvendt bør bygninger med en markant placering eller med et specielt indhold også have en mere markant udformning.

8 Facadens opbygning

Typisk forretningsfacade med forslag til ændring.

Hovedregler for facadens opbygning.

Ved ombygning og nybyggeri, bør det tilstræbes at facaden udgør en synsmæssig konstruktiv helhed.

Murpiller i stueetagen bør bibeholdes eller, hvis de mangler, søges genskabt ved ombygning med udgangspunkt i facadens oprindelige arkitektur.

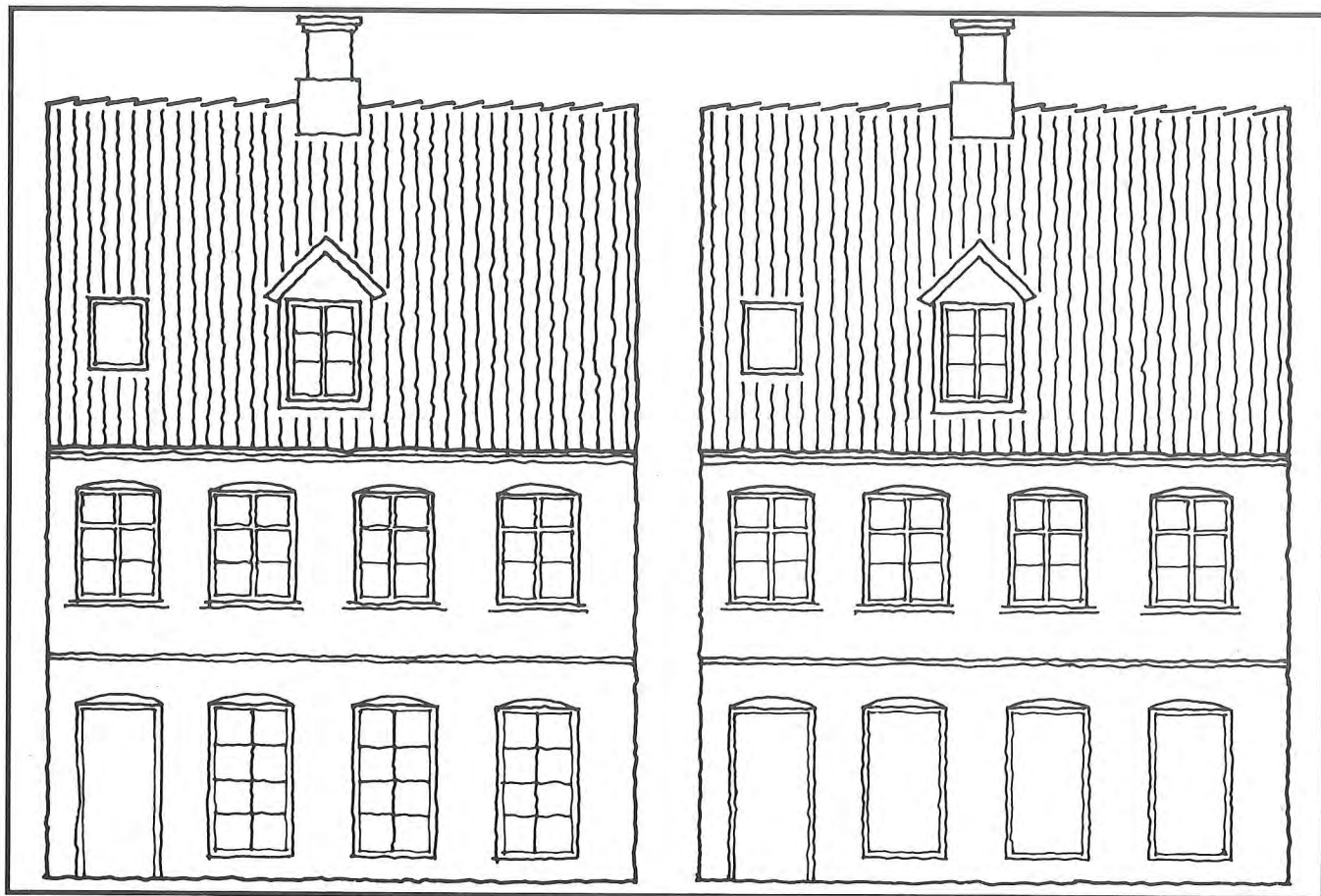
Facadens opbygning.

Selve facadens opbygning dvs. placeringen af vinduer og døre, har traditionelt fulgt nogle meget faste regler.

Det skyldes især at facadens opbygning har været bestemt af de byggetekniske muligheder man har haft til rådighed. Disse har ikke ændret sig væsentligt før i vort århundrede.

Derudover har man gennem tiden videreført nogle traditionelle regler for facadens opbygning, som var med til at sikre en harmonisk fordeling af facadens elementer.

Denne traditionelle opbygning af facaden betyder bl.a. at murværket altid har været ført igen-

To forslag til ændring, hvor husets oprindelige vinduesrytme respekteres.

nem på facaden fra sokkel til tag og at vinduer og døre er fordelt harmonisk på facaden som regelmæssige huller i murværket.

Hvis der har været brug for større vinduer, f.eks. for at markere en speciel funktion i bygningen, er disse blevet indarbejdet i facadens øvrige komposition, f.eks. ved at vinduerne i stueetagen er gjort lidt højere end i de øvrige etager.

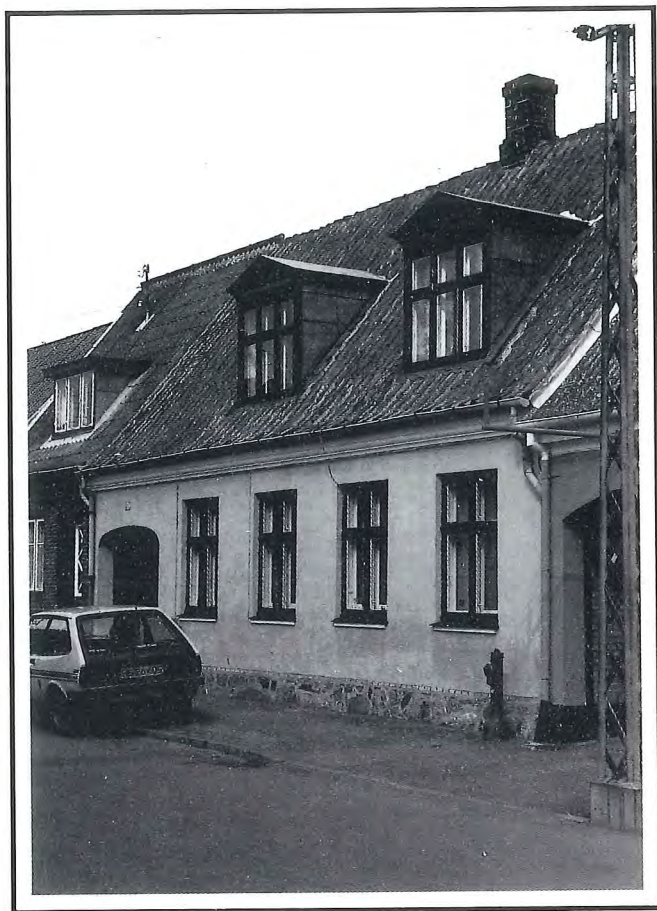
Med de byggetekniske muligheder der er kommet ind i byggeriet i dette århundrede er denne traditionelle opbygning af facaden efterhånden forsvundet fra nybyggeriet, ligesom mange af de ældre bygninger har været udsat for en hårdhændet modernisering, som har betydet at stueetagen og soklen stort set er forsvundet til fordel for større udstillingspartier i glas og forskellige facade-

debeklædninger.

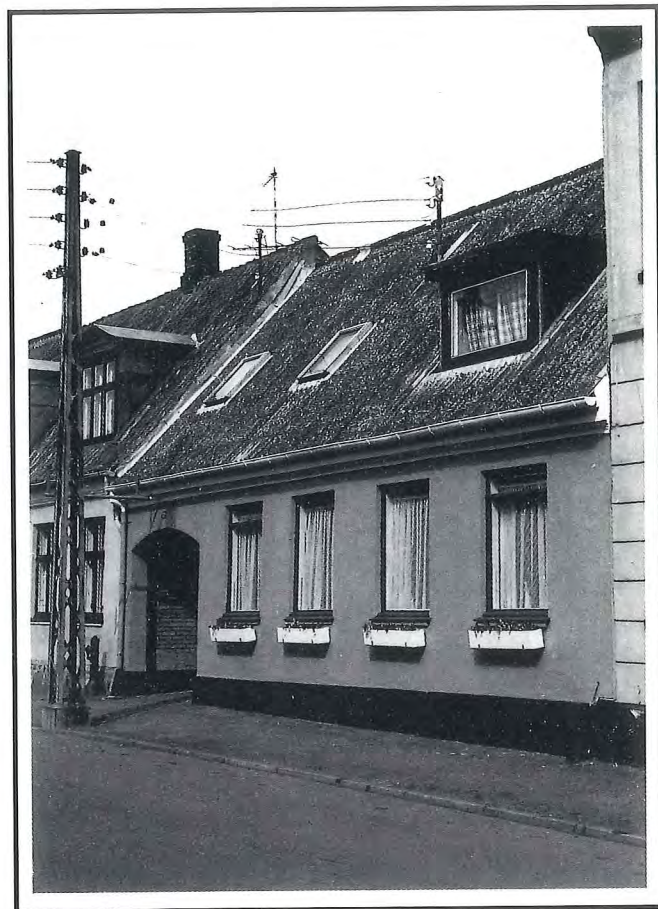
Det er af stor betydning for bybilledet, at denne sammenhæng mellem stueetagen og husets øvrige etager genskabes ved fremtidige ombygninger. Det er ikke hensigten at alle ejendomme skal tilbageføres til deres oprindelige udseende, bl.a. fordi mange ejendomme i dag anvendes til andre formål end de oprindeligt er bygget til, men man bør altid tage udgangspunkt i ejendommens oprindelige arkitektur når der bygges om, for at sikre at husets specielle karakter bevares.

Ved nybyggeri bør der ligeledes tages hensyn til disse traditionelle regler for facadens opbygning. Det kan ofte være med til at sikre en harmonisk tilpasning af nybyggeriet til det eksisterende bymiljø.

10 Vinduer og kviste

En typisk ejendom i bymidten med de oprindelige vindues og kvisttyper.

Lignende ejendom med nyere vinduer uden sprosser og ovenlysvinduer.

Hovedregler for vinduer og kviste.

Nye vinduer bør som hovedregel have de samme formater, sprosseopdeling og profilering som de vinduer, der oprindeligt har indgået i facaden.

Plasticvinduer bør ikke anvendes.

Udstillingsvinduer i stueetagen bør tilpasses ejendommens øvrige vinduer, for såvidt angår format, udformning og materialevalg.

Kvistmaterialer bør enten følge husets øvrige materialer eller der bør anvendes traditionelle kvistmaterialer som zink, bly eller tagpap.

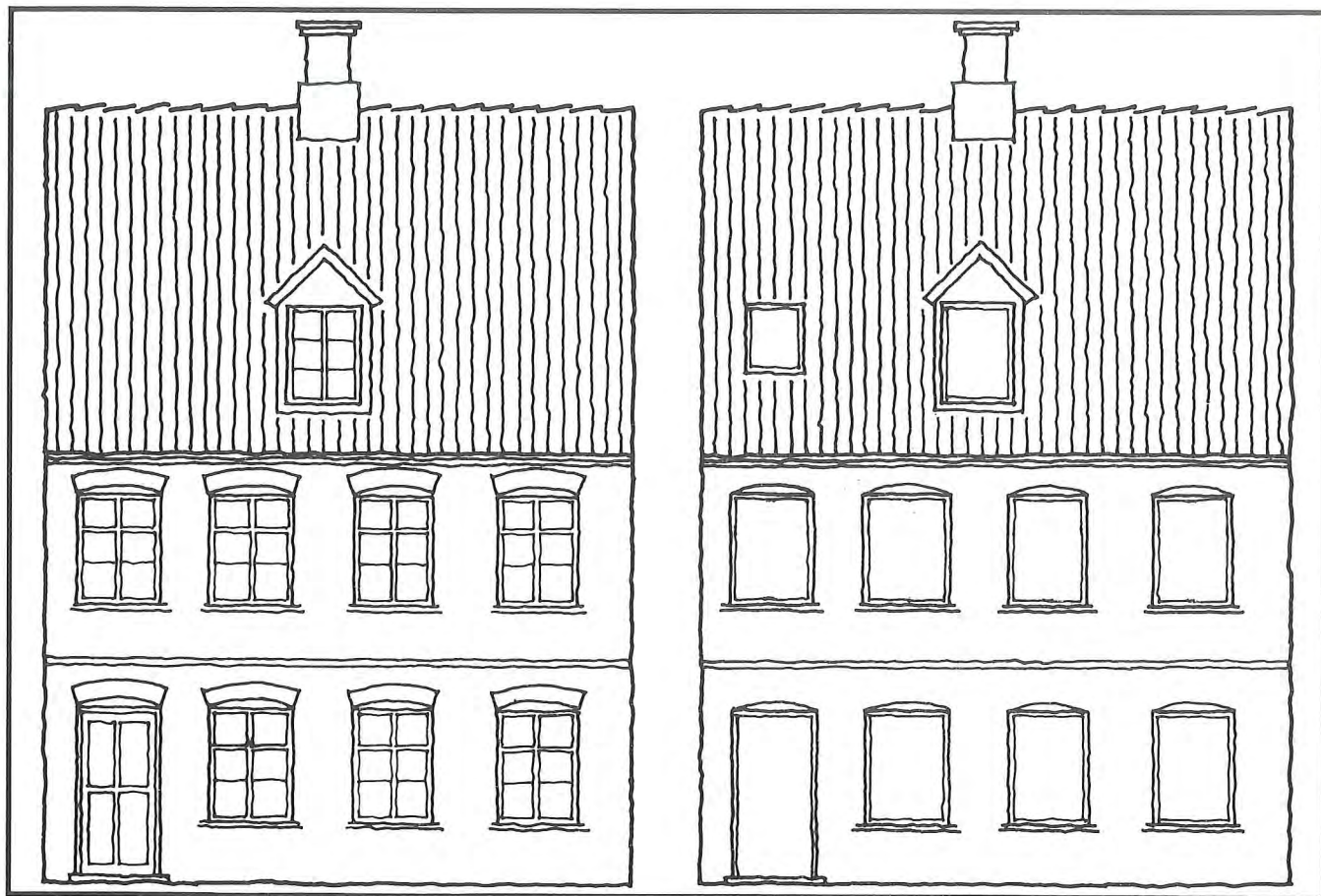
Nye kviste bør tilpasses husets arkitektur.

Vinduer og kviste.

Vinduernes størrelse, udformning og placering i murværket er i høj grad med til at give den enkelte bygning karakter.

Det traditionelle danske vindue er udført i træ. Det kan generelt opdeles i to typer nemlig vinduer opdelt med lodpost og tværpost og vinduer med sprosseopdeling af rammen. Vinduet er hvidmalet eller malet i den traditionelle farveskala omfattende rød, grøn eller blå. Vinduer er normalt placeret i plan med eller tæt ved ydersiden af ydervæggen, med det formål at skabe en lys og let facade. Men der findes utallige variationer over denne traditionelle vinduesform.

Detaljerne omkring vinduernes udformning, dvs.

Et eksempel på hvorledes udskiftning af de oprindelige vinduer til nye vinduer uden sprosser forringer facadens udtryk.

størrelsen, sprosseopdelingen, profileringen af træværket og udformningen af beslagene er noget der har gennemgået mange små ændringer i tidens løb. Disse forskelle er bl.a. med til at tidsfæste en bygning og give den karakter.

Det bør tilstræbes at bevare så mange detaljer som muligt omkring vinduernes udformning, både ved vedligeholdelse og reparation eller hvor det er nødvendigt at udskifte et vindue.

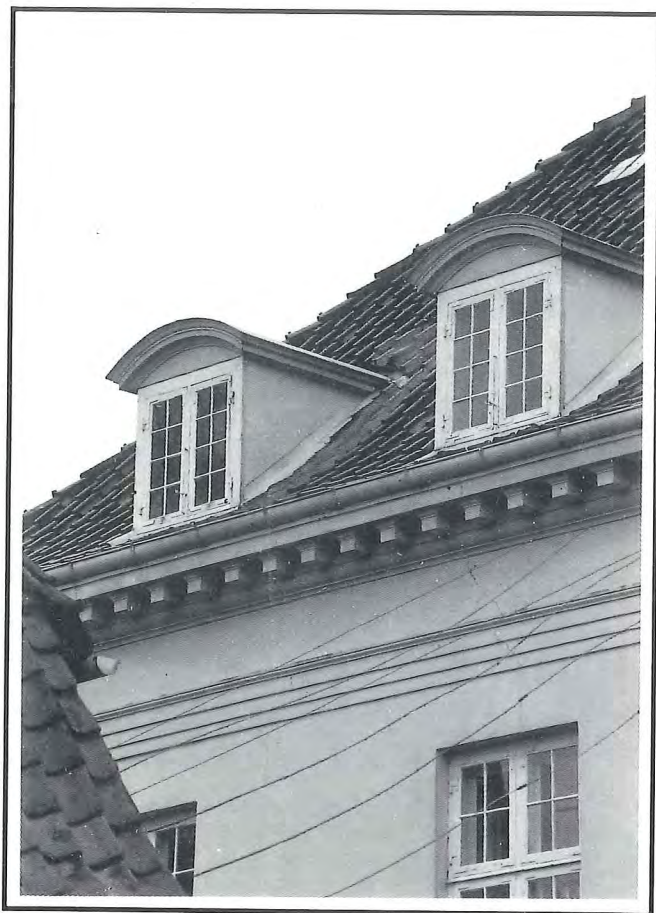
Udskiftning af de oprindelige vinduestyper med nye umalede termovinduer uden sprosser, har mange steder medført at ellers pæne og tidstypiske facader har mistet deres værdi i gadebilledet eller direkte er med til at forringe gadebilledet, fordi de moderne vinduer har gjort facaderne "livløse".

Ligeledes er udskiftning af vinduer til vinduer med buet glas en forkert løsning i forhold til det eksisterende bymiljø. Buede glas er ikke en traditionel vinduestype i Stege

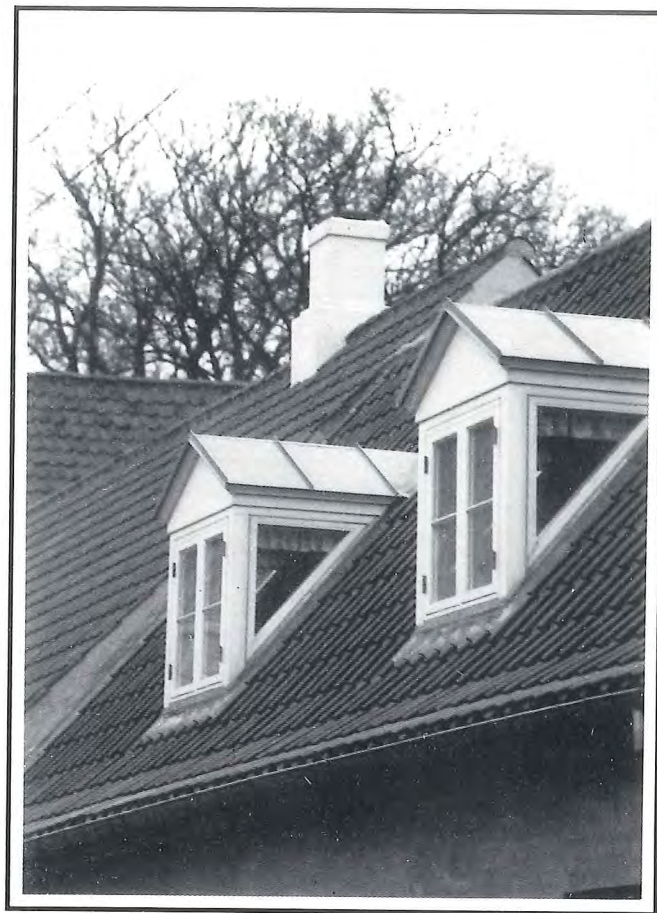
Også udskiftning til plasticvinduer, som måske ved første øjekast ligner de traditionelle vinduer, har ført til forringelser af facaders helhedsindtryk, fordi plasticvinduer hverken i overflade, sprossebredde eller profilering, ligner de oprindelige trævinduer.

Et andet problem, som man ofte støder ind i ved udskiftning af ældre vinduer til nye termoruder, er at sprosseopdelingen i en termorude fremtræder med meget kraftigere profiler end et traditionelt vindue. Vinduet virker så forkert i bybilledet. En mulig løsning på dette problem er at anvende

12 Vinduer og kviste

Traditionel kvist.

Ny kvist med nye detaljer.

vinduer med koblede rammer i stedet for termoruder, så vinduet kan fremstilles med de traditionelle fine profiler.

Kvistenes udformning og placering i tagfladen har ligeledes fulgt nogle bestemte regler.

Kvistenes størrelse blev normalt holdt indenfor et enkelt spærfag og kvistene blev i øvrigt udformet med henblik på at underordne sig husets facadeudformning.

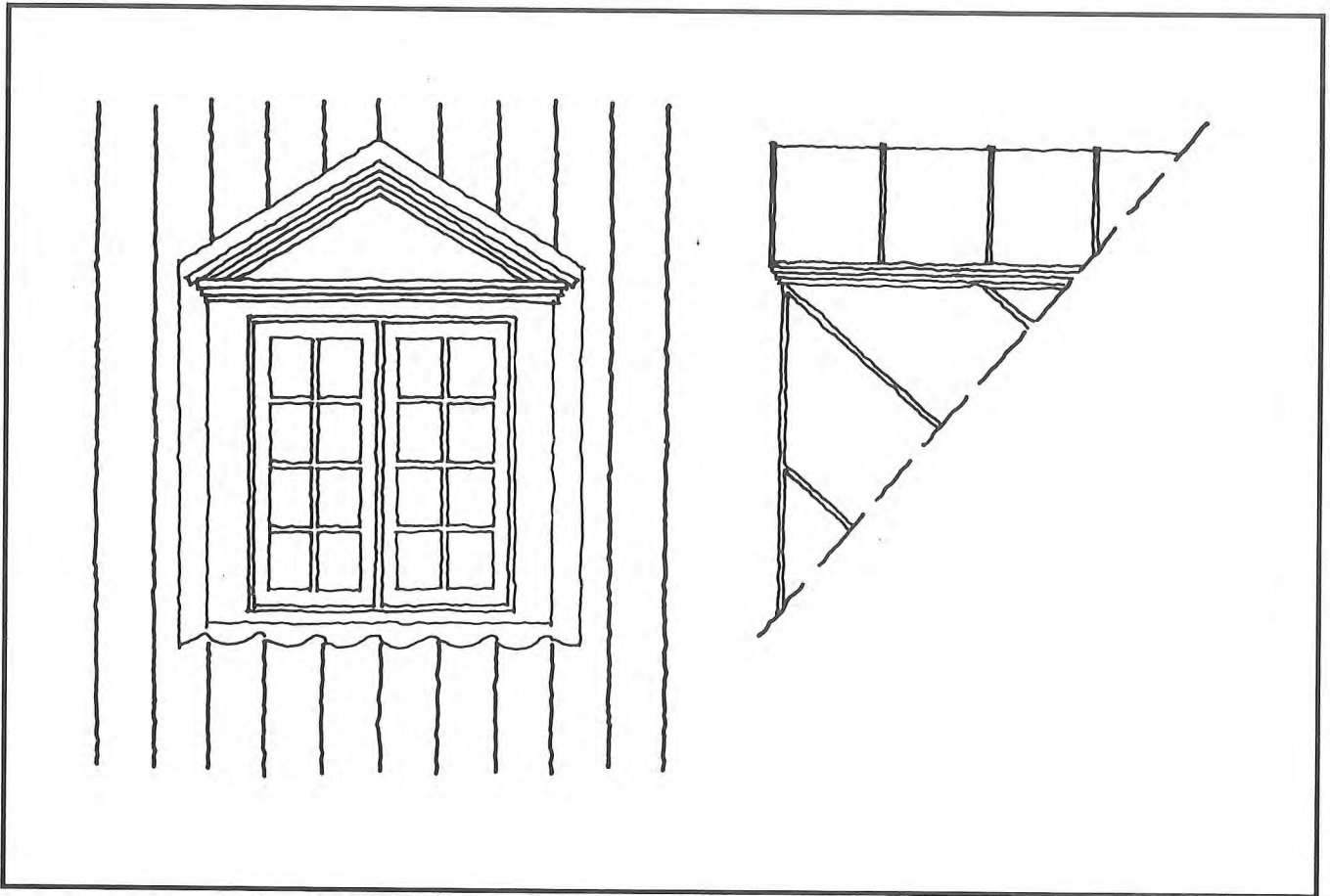
Kvistenes flunke (sider) blev udført af glatte materialer og materialevalget for kvisten blev i øvrigt afpasset efter de materialer der i forvejen var anvendt i huset.

Mange, især af de mindre huse i Stege, er i tidens

løb blevet forsynet med nogle meget voldsomme kviste i forhold til husenes størrelse. De er ofte udført med et materialevalg som ikke svarer til den øvrige bygning.

Ved udformningen af nye kviste bør man tage udgangspunkt i de traditionelle regler for kvistes udformning og materialevalg, med henblik på at sikre at kvistene underordner sig facadens oprindelige udformning og ikke medvirker til at forvrænge proportionerne i bygningen. Ligeledes bør man ved reparation og vedligeholdelse af kviste respektere kvistens oprindelige udformning.

Ved nyindretning af tagetager kan kravet om lysningsareal f.eks. opfyldes ved at lave flunke af vinduesglas.

Ny kvist i traditionel udformning.

Udformningen af udstillingsvinduer udgør et specielt problem når det drejer sig om ejendomme som ikke oprindeligt har været anvendt til erhvervsformål. Ofte er det dog muligt at tage udgangspunkt i den oprindelige vinduesudformning og f.eks lade vinduerne til udstillingsformål gå længere ned på facaden.

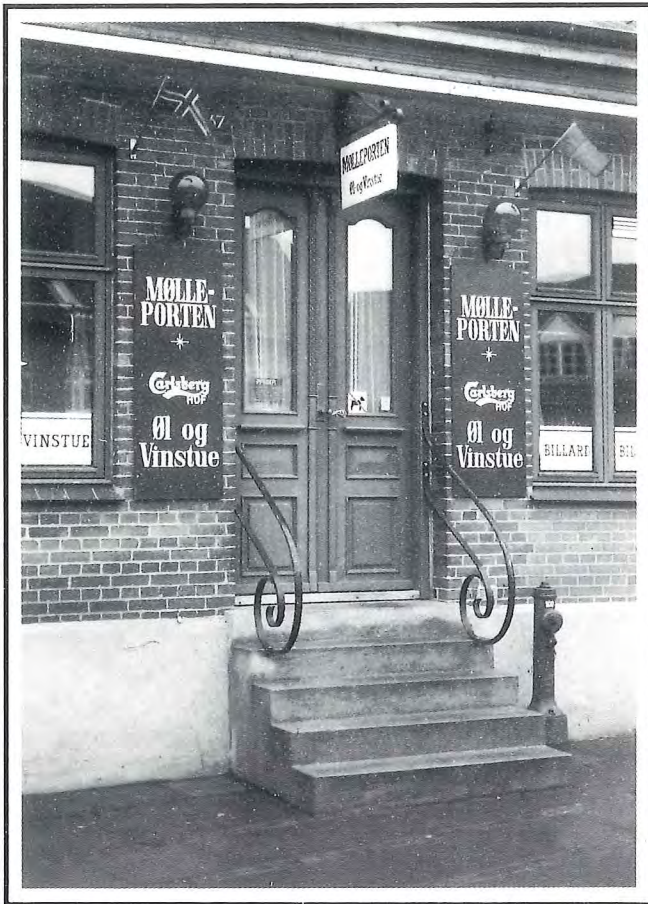
Udstillingsvinduer bør altid udformes så de er tilpasset facadens øvrige opbygning og således at vinduesformaterne i hele ejendommen spiller sammen. Udstillingsvinduets bredde bør ikke spænde over mere end to fag dvs. to vinduer og en murpille.

Opdeling og udførelse af udstillingsvinduer, herunder materialevalg, sprosseudformning, karmstørrelser og farvevalg bør være i harmoni med

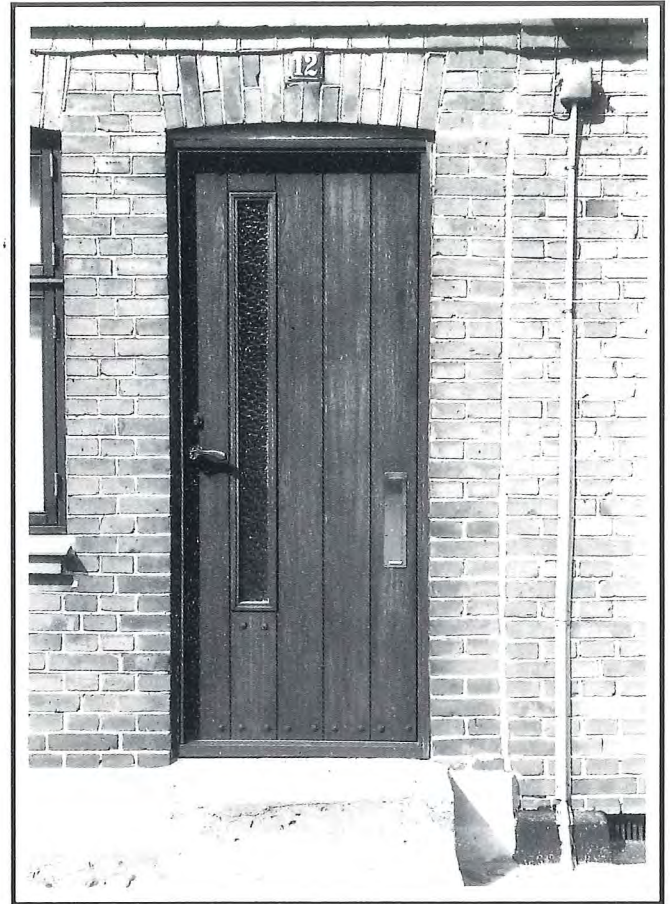
husets øvrige døre og vinduer.

Vinduer i forretningslokaler, f.eks supermarkeder, bør ikke blændes da det medvirker til at ødelægge hele gaderummet når facaden på den måde lukkes.

14 Døre, trapper og porte

En traditionel butiksdør med fine detaljer.

En nyere dør, som ikke er tilpasset husets oprindelige stil.

Hovedregler for døre, trapper og porte.

Husets indgangsparti, det vil sige døre, porte, trapper og portrum, bør i videst mulige omfang bevares i den oprindelige udformning.

Ved udskiftning af døre, porte og udvendige trapper bør disse søges tilbageført til den oprindelige udformning.

Nye indgangsdøre bør tilpasses husets arkitektur.

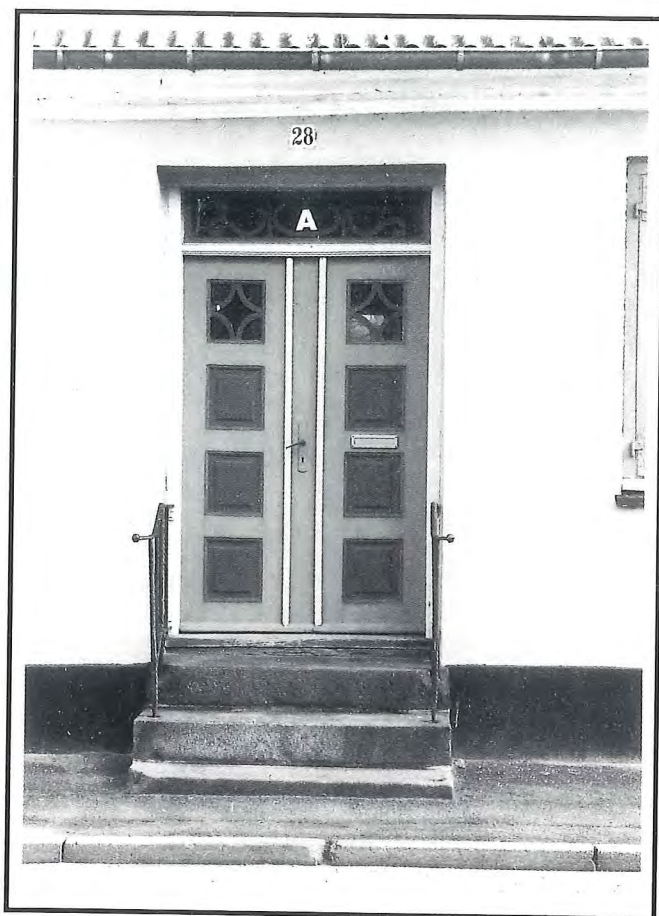
Døre, trapper og porte.

Der har traditionelt været lagt meget omhu i udformningen af indgangspartiet og dets omgivelser. Det skulle fortælle noget om bygningens anvendelse og bygherrens status. Døre og porte blev forsynet med dekorationer i tidens stil ofte med udgangspunkt i klassiske arkitektur idealer og blev i det hele taget udført i overensstemmelse med en solid håndværksmæssig tradition.

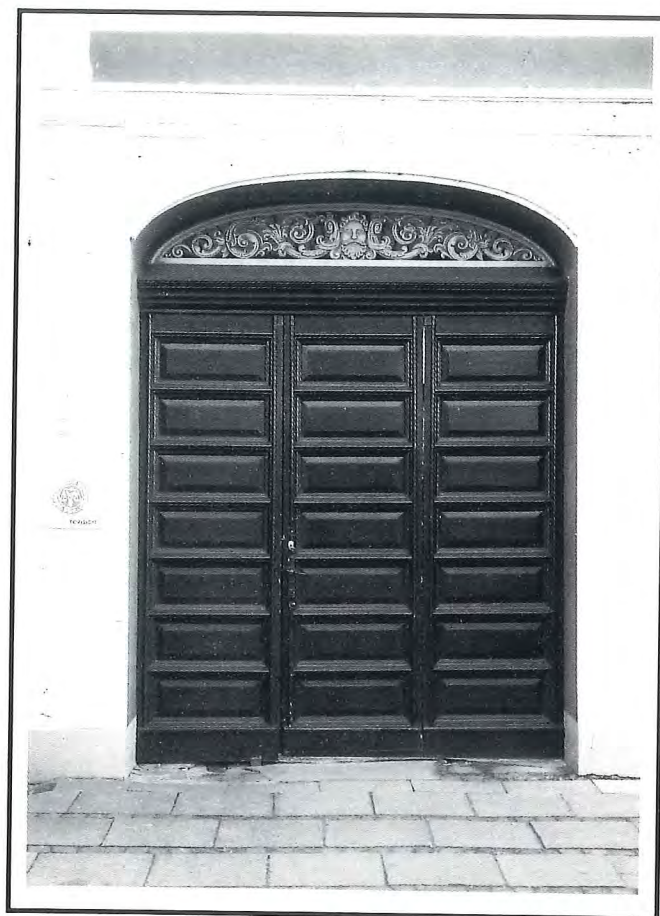
Trapper blev traditionelt udført i natursten f.eks. granit og havde ofte smedjernsgelændere.

Døre, porte og trapper blev i format og placering tilpasset facadens øvrige proportioner.

Mange døre, porte og trapper er blevet udført i

Dør med fine proportioner og detaljer.

En smuk og velbevaret port.

en kvalitet så de kunne holde i hundrede år, forudsat at de blev korrekt vedligeholdt.

Alligevel er mange værdifulde døre og porte gået tabt ved udskiftning til mere anonyme fabriksfremstillede døre og porte, ligesom gamle uopslidelige granittrapper er erstattet med klinkebelagte cementtrapper.

Nyere døre og porte har for det meste ikke den samme detaljerigdom og håndværksmæssige kvalitet og de kan medvirke til at forringe det generelle indtryk af facaden.

Mange steder er portrummene med tiden enten blevet sløjftet og inddraget til beboelse eller portrummet er blevet kraftigt udvidet f.eks. af hensyn til varetransport.

Begge dele medfører uheldige ændringer i facadens proportioner. Der ses også eksempler på at portrummene er blevet forsynet med beklædning af træ eller plademateriale der virker fremmed for rummene.

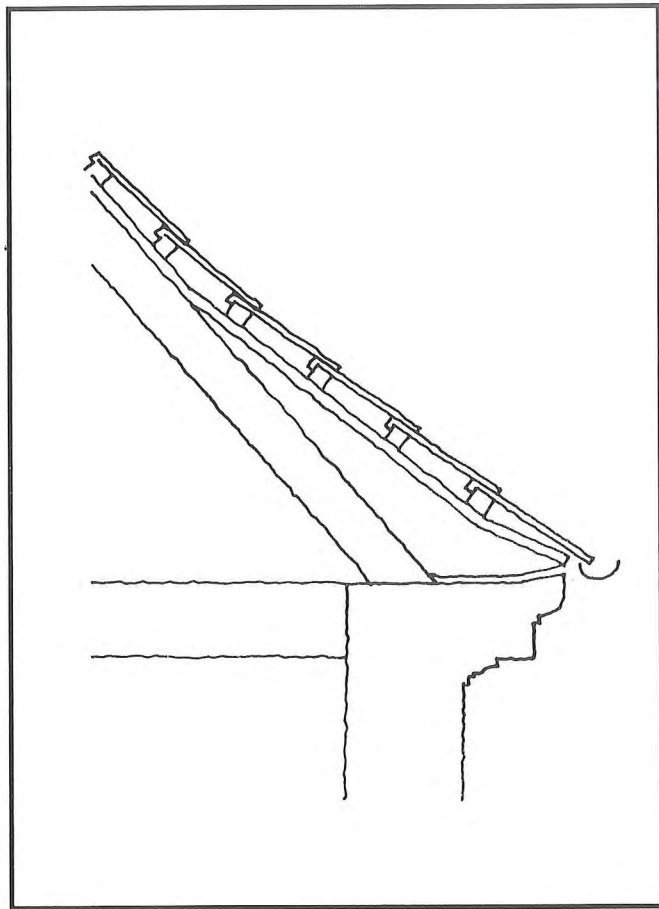
For døre, porte og trappers vedkommende gælder det derfor om i videst mulige omfang at bevare og vedligeholde de oprindelige, som ofte også er af så god kvalitet, at de med rimelighed kan bevares.

Hvor der på grund af ændret anvendelse af en bygning er behov for at isætte nye indgangsdøre bør disse tilpasses til husets øvrige arkitektur. Dette kan f.eks. ske ved genbrug af gamle døre eller ved fremstilling af døre som svarer til dem der i forvejen sidder eller har siddet i huset.

16 Bygningsdetaljer

Et hus med mange fine detaljer, som skjules af facadebeklædningen i stueetagen.

Opskalket tag og gesims er eksempler på bygningsdetaljer som bør bevares.

Hovedregler for bygningsdetaljer.

Eksisterende bygningsdetaljer bør bevares og eventuelt genskabes ved ombygning.

Eksisterende skorstenspiber bør bevares.

Ved nybyggeri bør det tilstræbes, at facaden fremtræder med markeret sokkel og gesims. Etageopdeling ved gesimsbånd og lign. bør tilstræbes.

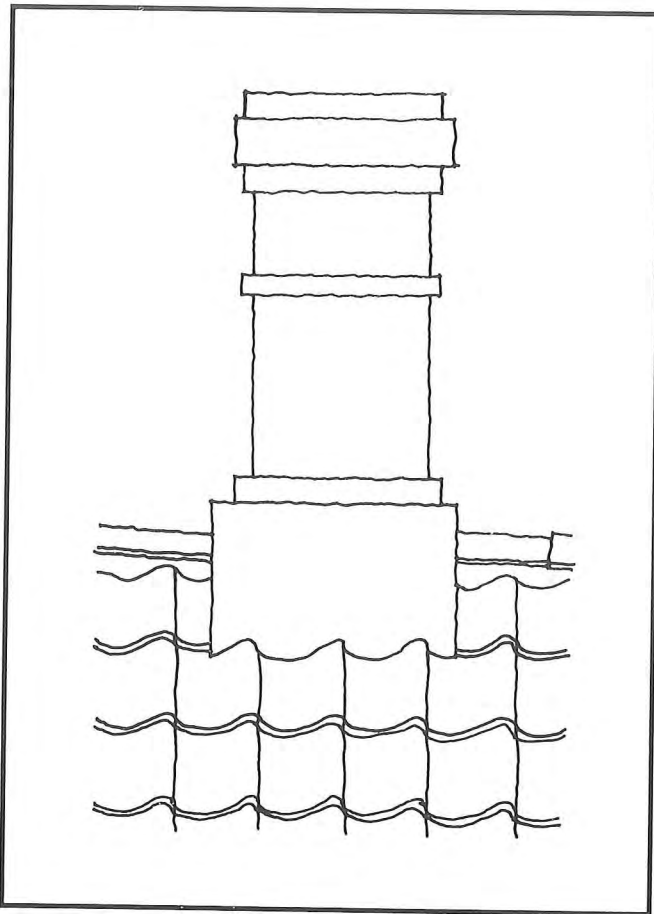
Ved opsætning af kabler og andre tekniske installationer bør eksisterende facadedetaljer respekteres.

Bygningsdetaljer.

Bygningens detaljer og detaljeringsgrad har stor betydning for husets udtryk. Det er blandt andet her man kan aflæse noget om bygningens alder og oprindelige anvendelse.

Traditionelt er facadens komposition og husets konstruktive opbygning understreget ved hjælp af bygningsdetaljerne. Huset står solidt på jorden på en markeret sokkel. Facadens inddeling i fag og etager understreges af bånd i puds eller formtegl. Overgangen mellem facaden og tag er fint bearbejdet, med synlig gesims og tagrende.

Ofte er facadens komposition yderligere understreget af forskellige bygningsdetaljer. Det kan f.eks være detaljer i puds eller i formtegl omkring

Skorstenspiber er væsentlige bygningsdetaljer som bør bevares.

Et eksempel på hvorledes bygningsdetaljer skjules af skilte og facadebeklædning.

døre og vinduer som spiller sammen med detaljer i selve døren eller vinduet.

Der er ofte lagt meget fantasi og skaberglæde i disse bygningsdetaljer.

Desværre er mange væsentlige bygningsdetaljer forsvundet ved ombygninger og moderniseringer, måske fordi man har syntes det var for besværligt at vedligeholde dem og at de ikke havde nogen praktisk betydning. Væsentlige bygningsdetaljer kan også i tidens løb være blevet skjult bag forskellige facadebeklædninger eller skilting.

Det er af stor betydning for den samlede oplevelse af bybilledet at disse karakteristiske bygningsdetaljer bevares eller evt. genskabes.

Mange gange drejer det sig kun om at fjerne en eksisterende facadebeklædning eller om at sørge for at nødvendige ændringer på bygningen tilpasses til de eksisterende bygningsdetaljer.

Til bygningsdetaljerne hører også skorstenpiber, som så vidt muligt bør bevares, selvom de ikke længere anvendes til deres oprindelige formål.

18 Facadematerialer og farver

To velbevarede ejendomme med mange fine detaljer. De oprindelige materialer skjules desværre af facadebeklædningen i stueetagen.

Hovedregler for facadematerialer og farver.

Ved vedligeholdelse bør altid anvendes samme materialer som oprindeligt har været anvendt i bygningen.

Farveholdningen bør understrege facadens komposition og tilpasses til omgivelserne.

Facadebeklædninger bør normalt ikke anvendes. Hvor disse findes, bør de fjernes og facaden føres tilbage til sin oprindelige form.

Som tagmateriale bør anvendes rød dansk vingetegl og skiffer. Kun hvor andre materialer oprindeligt har været anvendt, bør disse anvendes.

Blanke og reflekterende materialer bør ikke anvendes.

Facadematerialer og farver.

Traditionelt har der været anvendt forholdsvis få materialer i byggeriet og meget ofte var materialerne af lokal oprindelse.

Der var simpelthen ikke særligt mange materialer til rådighed så de fleste bygninger blev opført i tegl, evt. pudset og kalket i hvidt eller i de traditionelle jordfarver og de fleste tage blev tækket med rød dansk vingetegl.

Dette har i høj grad været medvirkende til at sikre et harmonisk og ensartet udtryk i bebyggelsen på trods af forskelle i opførelsestidspunktet.

Denne ensartethed i materialevalget og farveholdningen har desværre ændret sig i de seneste

Et eksempel på en facadebeklædning som er fremmed for husets oprindelige udseende.

30 - 40 år. Med industrialiseringen af byggeriet er udvalget af materialer blevet mangedoblet samtidig med at der er opstået nye konstruktive muligheder i byggeriet.

Det har især for foretningsejendommenes vedkommende betydet store forandringer i bygningernes udtryk. Mange pæne og tidstypiske ejendomme er blevet 'moderniseret' på den måde, at underetagen enten er fjernet eller erstattet af en glasfacade eller beklædt med en facadebeklædning som skjuler alle bygningsdetaljer.

Det har medført at mange forretningsejendomme idag fremtræder med en stueetage, som fuldstændigt er løsrevet fra resten af ejendommen.

Men også mange beboelsesejendomme har væ-

ret udsat for en hårdhændet modernisering i form af facadebeklædning eller skalmuring og oplægning af eternittage til erstatning for tegltage.

Med hensyn til ombygning eller nybyggeri er det vanskeligt at opstille nogle generelle regler for facadematerialer og farver, men generelt bør man være meget forsigtig med at indføre nye materialer som ikke i forvejen har været anvendt i bymiljøet.

Man kan f.eks. holde sig indenfor de traditionelle facadefarver, dannet af hvidt, sort og jordfarverne okker, terra di Sienna, umbra, engelsk rødt og dodenkop evt. suppleret med ultramarin.

Ved nybyggeri og større ombygningsarbejder kan evt. anvendes indfarvet mørtel i de ovennævnte farver. Eksisterende kalkede bygninger bør vedligeholdes ved kalkning og ikke med erstatningsprodukter som f.eks. plasticmaling.

De oprindelige facadematerialer og farver bør selvfølgelig altid anvendes ved vedligeholdelse af en bygning. Ofte ser man at facadens oprindelige murværk og detaljer er intakte bag en nyere facadebeklædning. I sådanne tilfælde er det oplagt at fjerne facadebeklædningen igen og i stedet restaurere og vedligeholde den oprindelige facade.

Ligeledes bør de oprindelige tagmaterialer selvfølgelig anvendes ved reparationer og ved udskiftning af tagdækning.

I de tilfælde hvor dele af facaden er fjernet bør man forsøge at reetablere den evt. ved hjælp af genbrugsmaterialer. Ligeledes bør man ved reparation af tegltage være opmærksom på muligheden for at anvende genbrugstegl.

20 Baldakiner og markiser

Et eksempel på en sammenklappelig markise.

Hovedregler for baldakiner og markiser.

Faste baldakiner bør ikke anvendes, men erstattes af sammenklappelige markiser.

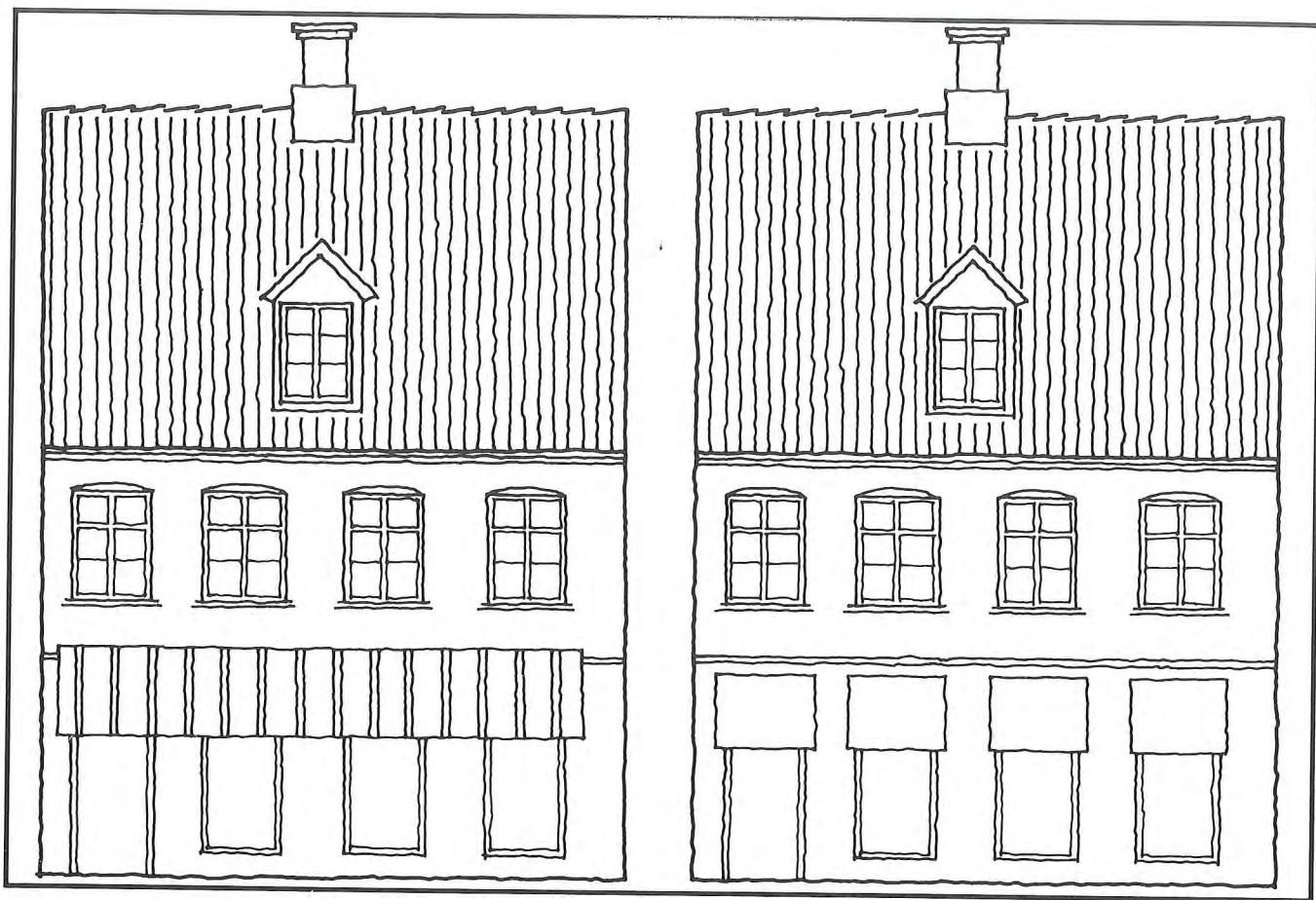
Ved planlægningen af markiser, bør der tages hensyn til facadens opdeling, vindues- og dørformater samt facadens farve.

Baldakiner og markiser.

Nogle handlende har behov for at kunne afskærme udstillingsvinduerne mod sollys, f.eks. hvor det drejer sig om fødevarer-forretninger, eller for at kunne overdække et mindre areal til udstillingsformål.

Afskærmningen kan ske enten i form af baldakiner eller en anden fast overdækning eller i form af sammenklappelige markiser og evt. parasoller.

Faste baldakiner, således som de er udført på mange forretningsejendomme, har ofte en uheldig indvirkning på facaden. De er udført i materialer som er fremmede for de gamle bygninger og anvendes ofte til en alt for dominerende skilting. De skærer facaden midt over og skjuler ofte

Sammenhængende markiser kan virke for dominerende. Opdelte markiser kan derimod medvirke til at understrege husets oprindelige opdeling.

vigtige bygningsdetaljer. Baldakiner forhindrer i øvrigt at man kan se facaden fra 1. sal og opefter.

Sammenklappelige markiser vil derimod langt bedre kunne indpasses i det eksisterende bybillede. Markiser er den traditionelle måde at afskærme udstillingsvinduer på og de har den store fordel, at de kan rulles sammen, når der ikke er brug for dem, således at væsentlige facadedetaljer ikke tildækkes.

Ved opsætning af markiser er det væsentligt at overveje hvorledes de indvirker på det samlede facadebillede. Ofte kan en sammenhængende markise i hele facadens længde virke for dominerende på facaden. Her bør der i stedet opsættes flere mindre markiser som følger vinduerne og facadens opdeling i øvrigt.

Farver og dekorationer på markiser bør anvendes med forsigtighed og planlægges i nøje sammenhæng med resten af facaden og nabobebyggelsen.

Hovedregler for skilte.

Skilte bør samarbejdes med facadens udseende, således at facadens farver og hovedopdeling respekteres.

Skilte bør ikke virke generende for naboejendommens skilte.

Reflekterende skilte bør ikke anvendes.

Blinkende lysskilte bør ikke anvendes.

Facadeskiltet bør anbringes på forretningens hovedfacade i forbindelse med dør eller vinduer. Skilte bør holdes fri af gesimser og anden udsmykning.

Løse eller påmalede bogstaver bør foretrækkes frem for sammenhængende skilte.

Lysskilte bør udformes som et afskærmet skilt, hvor der kun kommer lys fra bogstaverne eller symbolet.

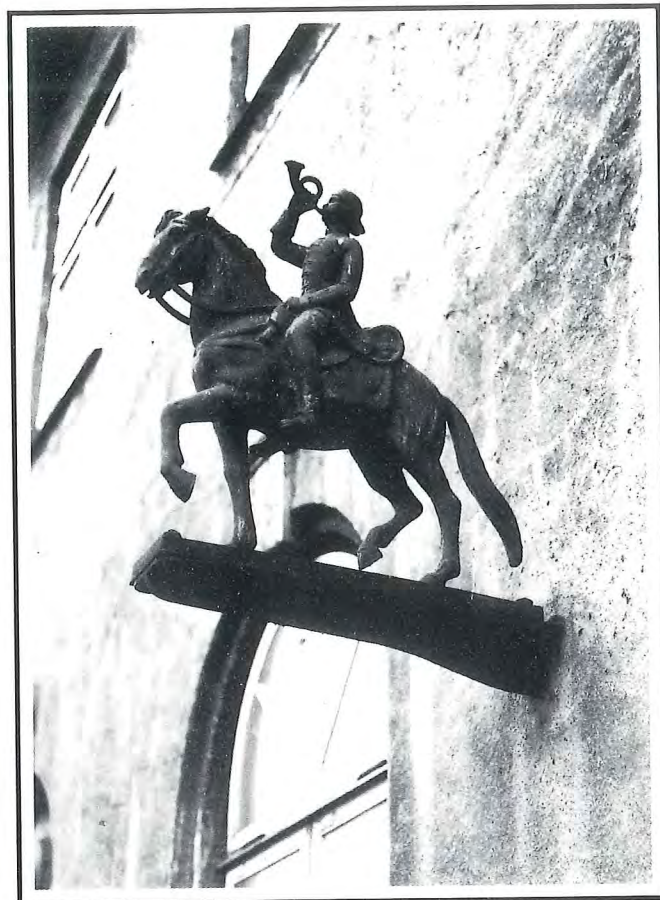
Henvisningsskilte og udhængsskilte bør ikke være større end 0,25 m².

Udhængsskilte bør max. gå 1 m ud fra facaden.

Udhængsskilte bør ikke udformes som lysskilte.

Udhængsskilte bør ikke indeholde mærkevareskiltning eller logo.

Udhængsskabe bør placeres indenfor en murpille og have relation til den enkelte forretning.

Udhængsskilt af meget høj kvalitet.

Skilte.

Formålet med skiltning er at gøre opmærksom på en bestemt forretnings eksistens og skiltning har altid været en del af en forretningsgades udseende.

Men skiltningen har naturligvis udviklet sig igennem tiden.

Traditionelt har skiltningen bestået af bemaling direkte på facaden eller vinduet evt. kombineret med et enkelt udformet udhængsskilt.

Denne skiltning har efterhånden udviklet sig til at omfatte store dele af facaden i form af facadebeklædninger, baldakiner og lysarmaturer. Skiltningen er ofte udformet uden hensyntagen til den

En meget dominerende skiltning, som ikke respekterer facadens opbygning.

eksisterende facade.

Skiltningens omfang bør generelt begrænses til det nødvendige. Samtidig bør de enkelte skilte være tilpasset bygningens og gadestrækningens arkitektoniske holdning.

Skiltningen bør ikke dække karakteristiske bygningsdetaljer som f.eks. gesimsbånd eller detaljer omkring vinduer eller døre. Det kan man blandt andet sikre ved at lade skiltningen tilpasse sig til de eksisterende vinduesformater.

Hvor der er flere forretninger i samme bygning bør skiltningen samordnes mellem disse således at der opnås en god helhedsvirkning.

Indholdet af skiltningen bør begrænses til at in-

deholde virksomhedens navn og branche samt et evt. bomærke.

Der bør anvendes skrifttyper af en god grafisk skriftkvalitet.

Mærkevarer-skiltning bør generelt undgås. Mærkevarer-skilte er standard skilte og i deres form, størrelse, lysvirkning som oftest helt ødelæggende for en by med forholdsvis små proportioner, som Stege.

24 Skilte

En enkel facadeskiltning.

Facadeskiltet er den mest almindelige skiltning. Mange forretninger er forsynet med store facadeskilte, der strækker sig over hele bygningens længde i form af en facadebeklædning. Det medfører bl.a. at stueetagen og resten af facaden er visuelt adskilt.

Hvis man i stedet benytter løse eller påmalede bogstaver til facadeskiltningen eller opdeler skiltningen efter vindues- eller dørhuller, opnår man at huset opleves som en synsmæssig helhed fra sokkel til tag.

Skiltningens udstrækning bør generelt holdes indenfor forretningens lejemål både i bredden og højden.

Et traditionelt udhængsskilt med et tydeligt indhold.

Udhængsskilte er ligeledes en meget anvendt skilteform.

Udhængsskilte kan ved deres størrelse og udformning virke meget dominerende i gadebilledet. Hvis man vælger at bruge udhængsskilte, må man være særligt opmærksom overfor bygningen det opsættes på samt på hvorledes skiltningen vil fungere i forhold til nabobygningens skiltning.

Der findes mange gode og opfindsomme traditionelt udformede udhængsskilte.

Generelt bør størrelsen af udhængsskilte begrænses til ca. 0,25 m² og skiltet bør maksimalt gå 1 m. ud fra facaden.

Udhængsskilt med et enkelt og klart indhold.

Et dominerende skilt.

Udhængsskilte bør udformes med en sådan letthed, så det ikke dominere gadebilledet eller ødelægger husets proportioner.

Hvis en virksomhed ikke har facade mod gaden kan det være nødvendigt med et henvisningsskilt der viser hen til adressen.

Skiltet bør så vidt muligt placeres ved den dør eller port, der fører ind til virksomheden. Størrelsen og udformningen af henvisningsskiltet må afpasses efter ejendommen og bør være max. 0,25 m².

Et specielt forhold omkring skiltning er anvendelse af lysskilte.

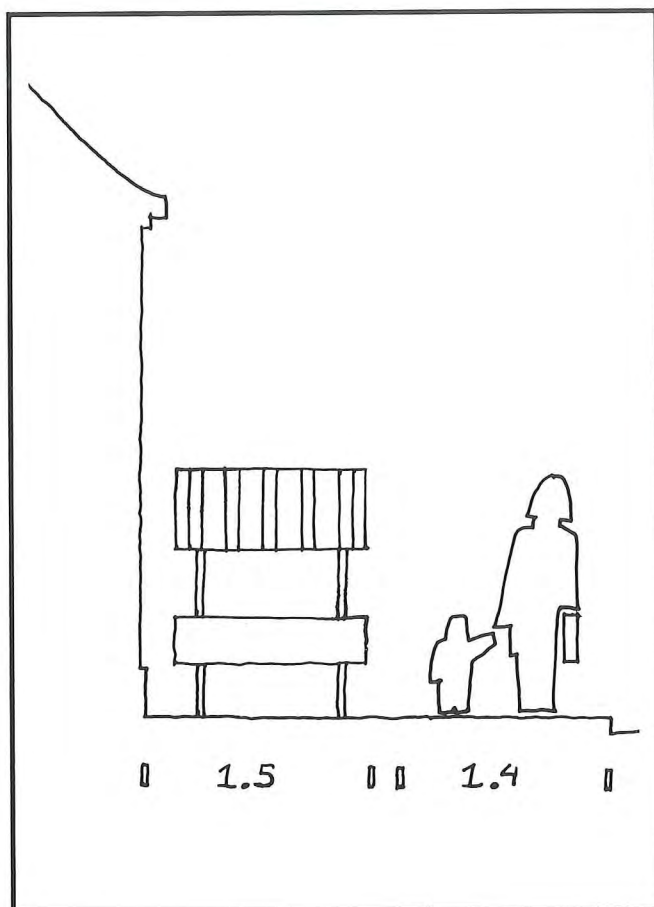
Lysskiltet kan være et facade- eller udhængsskilt.

Ved udformningen af lysskiltet er det væsentligt, at disse kan fungere uden at blænde trafikanter eller genere nærboede beboere. Dette kan f.eks. opnås ved at afskærme skiltet således at der kun kommer lys fra bogstaverne eller symbolet.

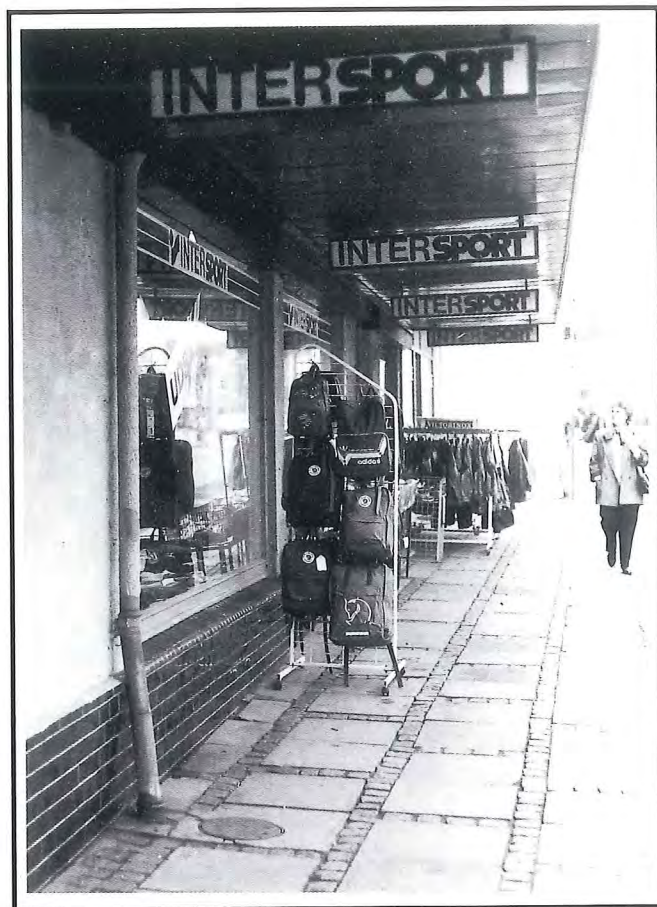
Der fremstilles dog også lysskilte med en så afdæmpet belysning så de kan opsættes uden at virke generende i gadebilledet.

Som alternativ til opsætning af lysskilte bør det overvejes, om ikke et belyst skilt vil kunne opfylde behovet for skiltning i aften timerne.

26 Anvendelse af offentlige arealer

Max. bredde for anvendelse af fortorvsareal og min. bredde for gangareal.

Hovedregler for anvendelse af offentlige arealer.

Grundejeren har pligt til at renholde fortorvsarealer samt rendestene min. en gang ugentligt og i øvrigt når det er nødvendigt.

Grundejeren har pligt til at foretage glatførebekæmpelse og snerydning, når forholdene kræver det.

Foretningsdrivende må max. anvende et 1,5 m bredt areal til udstilling, regnet fra facaden. Der skal dog altid være en fri passage på min. 1,4 m regnet fra kantstenen.

Anvendelse af offentlige arealer.

Anvendelsen af de offentlige arealer, dvs. brugen af fortorve og pladser, er et emne der har stor betydning for opfattelsen af bymiljøet.

Selv det bedst bevarede og vedligeholdte bymiljø forringes ved en for massiv udstilling og ved for voldsom reklame på fortorvsarealerne.

Omvendt kan netop foretningernes udstilling og salg af varer på fortorvsarealet være med til at tilføre bymiljøet mere liv og gøre det mere spændende at opholde sig i byen.

Når det drejer sig om anlæg, vedligeholdelse, møblering og beplantning af de offentlige arealer.

er er der naturligvis tale om et offentligt anlæg, som de enkelte ejere af ejendomme ikke har direkte indflydelse på.

Men som ejer af en ejendom har man ansvaret for renholdelse og snerydning mv. af fortorvsarealerne i forbindelse med ejendommen.

Denne forpligtigelse er nærmere fastsat i "Regulativ for vintervedligeholdelse og renholdelse af veje." i Møn kommune. Regulativet kan ses på teknisk forvaltning.

For de forretningsdrivendes vedkommende har byrådet fastsat nærmere regler for, i hvor stor udstrækning fortorvsarealerne kan anvendes til udstillingsbrug.

Hovedreglen er, at der altid skal være mindst 1,4 m fri passage foran forretningen regnet fra fortovskant. Herudover kan den forretningsdrivende anvende op til 1,5 m af fortorvsarealet regnet fra facaden til udstillingsbrug såfremt fortovets samlede bredde tillader det.

Ved udstilling af varer eller reklamer på fortorvsarealerne er det væsentligt at tage hensyn til det samlede indtryk af bebyggelsen. For voldsomme reklamer, roterende skilte og flag mv. medvirker kun til at forringe bymiljøet og trække opmærksomheden væk fra en ellers pæn facaderække.

Det bør overvejes om ikke en velholdt og harmonisk forretningsfacade, kombineret med god skiltning og en enkel udstilling af varer, vil udgøre en lige så god reklame for den forretningsdrivende.

Afsluttende bemærkninger.

Som nævnt i indledningen er der kun udarbejdet lokalplaner for begrænsede områder i bykernen.

Så længe der ikke er udarbejdet lokalplaner for et område er det som hovedregel op til den enkelte husejer at udforme facaden således, at den fremstår i god overensstemmelse med de øvrige bygninger.

Det er arbejdsgruppens håb at de foranstående vejledende retningslinier for skilte og facader vil kunne tjene som inspiration ved projektering af ombygningsarbejder og lignende og at retningslinierne også vil finde anvendelse i de områder hvor der ikke er udarbejdet lokalplaner.

Der findes efterhånden meget litteratur vedr. bygningsbevaring og reovering af ældre bygninger. Af speciel interesse kan nævnes 'Stege inden for Volden' udgivet af Fredningsstyrelsen og Møn kommune. I denne bog beskrives hver enkelt bygning inden for Volden. Derudover skal opmærksomheden henledes på Planstyrelsens information om bygningsbevaring. Løsblade kan rekvireres gennem kommunen.

Det er tanken at der på længere sigt skal udarbejdes lokalplaner for hele bymidten, hvori der indgår en bestemmelse om at skilte og facadeændringer skal godkendes af kommunen.

I praksis vil denne godkendelse ske i et specielt nedsat udvalg sammensat af medlemmer fra Møn kommune, Handelstandsforeningen, Foreningen for bygnings- og landskabskultur samt Grundejerforeningen for Stege-Lendemarke og omegn.

Når husejere eller forretningsdrivende ønsker at foretage ændringer i facaden eller opsætte et skilt eller en markise skal han så lade udarbejde et projekt. Projektet skal godkendes af husets ejer og med dennes påtegning sendes til Møn Kommune. Sagen vil herefter blive behandlet i forvaltningen og blive forelagt udvalget til godkendelse.

Ved behandling af sager vedrørende facadeændringer vil det være afgørende, at projektet er en forbedring sammenlignet med de eksisterende forhold og at det følger hovedreglerne i vejledningen.

Til brug for sagens behandling bør medsendes følgende materiale:

- **Fotografi eller tegning visende eksisterende forhold.**

- **Facadetegning og - snit i mål 1:50 med de påtænkte ændringer indtegnet.**

- **Detailtegninger f.eks i mål 1:20 hvor det er nødvendigt.**

- **Oplysninger om materiale, farver, belysning og udførelse i øvrigt, evt. i form af farve og materialeprøver.**

Møn Kommune kan i en vis udstrækning yde rådgivning og vejledning under projekteringen, vedr. udskiftning af vinduer, opsætning af markiser, ændring af farver med videre, ligesom man kan oplyse hvorvidt et påtænkt ombygningsarbejde kræver byggetilladelse eller anden godkendelse.

Det er derfor altid en god idé at henvende sig til kommunen allerede under planlægningen af facadeændringer og skilteudskiftninger.